

Samen kan veel meer.

**Bouwen aan een betrokken
samenleving.**

VERKIEZINGSPROGRAMMA 2026

VOORWOORD

Toen ik mijn opleiding begon om als reservist militair te worden bij Defensie, waren er twee zaken die écht heel belangrijk waren en aan de basis staan van elke militair. Als jong studentje kwam ik op bij de Oranjekazerne in Schaarsbergen. Geen flauw idee wat me te wachten stond. En toch best wel zenuwachtig stond ik open voor allerlei ervaringen. De poort binnenrijden was spannend, we kregen koffie van de sergeanten en daarna mochten we ons omkleden.

Ik liep met een berg vol spullen door de gangen van de oude legeringsgebouwen – en aangekomen in onze legering, was het gelijk tijd voor onze eerste lessen. Als eerste leerde ik: je zorgt dat je spullen op orde zijn. Je bed is opgemaakt, je uiterlijk is verzorgd en je zorgt dat je op tijd bent. De leus die we dan te horen kregen van onze onderofficieren was “tenue correct, vertrouwen gewekt!” Basale afspraken maken en je eraan houden is essentieel, juist als andere mensen op je moeten bouwen. Eenmaal onze legering op orde gemaakt, moesten we ook onze uitrusting in orde maken. Het tweede dat we hier meteen al leerden, was dat je je spullen ook altijd logisch en volgens afspraak in hoort te pakken in je tas. Want: als jij om wat voor reden het niet alleen redt, kan je buddy je helpen en kan hij jouw spullen uit jouw rugzak vinden.

Bij Defensie leerde ik: samen sta je sterker – en je staat er nooit alleen voor. Beide lessen hadden één ding gemeenschappelijk: iedereen heeft een verantwoordelijkheid naar zichzelf – maar vooral: naar een ander. Mijn opleiding kwam ik binnen als een individu – en ik kwam eruit als onderdeel van een team dat voor me klaar stond. Dat teamgevoel – dat is het fundament van dit verkiezingsprogramma: ‘Samen kan veel meer: Bouwen aan een betrokken samenleving’.

Die wens voor een betrokken samenleving, juist daarom hebben we ervoor gekozen om eigenlijk ‘twee’ programma’s te schrijven. Tijdens het lezen van dit programma vindt u deel één en deel twee, waarbij deel twee lijkt op de opbouw van een verkiezingsprogramma zoals u dat wellicht van ons gewend bent. Maar in deel één hebben wij onderwerpen verzameld waarbij we specifiek kunnen ‘bouwen aan een betrokken samenleving’. In dit programma staan we dus volledig stil bij het klassieke CDA begrip van ‘gemeenschapszin’. Dit deel staat vol met plannen die het ‘wij-gevoel’ enorm gaan vergroten.

We hebben ervoor gekozen om een uitgebreid programma te schrijven, vol met energie en nieuwe creatieve ideeën. We realiseren ons wel degelijk dat dit een ambitieus programma is, en dat je in de politieke praktijk altijd tot compromissen moet komen.

Maar als lokale partij, bouwen we met dit verkiezingsprogramma een ontzettend sterk fundament, waarop de nieuwe fractie in de gemeenteraad kan voortbouwen.

Het programma geeft daarmee niet alleen onze inzet aan voor de verkiezingen, het biedt bovenal houvast voor onze eigen politici die de komende vier jaar aan de slag gaan in en voor de gemeenteraad.

Ik hoop dat u als lezer enthousiast wordt van een samenleving waarbij inwoners naar elkaar omkijken en uitdagingen gezamenlijk oppakken. Wij geloven erin dat de overheid niet alles op kan lossen, en dat je er als inwoners van onze stad niet alleen voor staat.

Het moet juist met elkaar, 'samen, kan veel meer'.

Delano van Luik

Lijsttrekker van het CDA in Nijmegen

INHOUDSOPGAVE (1/2)

VOORWOORD	1
-----------	---

INHOUDSOPGAVE	3
---------------	---

DEEL 1 – EEN HECHTE GEMEENSCHAP

1. THUIS IN DE GEMEENSCHAP	6
----------------------------	---

2. ZORG VOOR ELKAAR, EEN SAMENLEVING DIE ZORG BIEDT	10
---	----

3. ONDERNEMEN, MET EN VOOR DE GEMEENSCHAP	14
---	----

4. INVESTEREN IN DE WIJKEN	16
----------------------------	----

5. (SPORT)VERENIGINGEN, VRIJWILLIGERS EN DE MAATSCHAPPELIJKE STAGE	18
--	----

6. HULP OM ROND TE KOMEN	20
--------------------------	----

7. CULTUUR EN ERFGOED, DE GEZAMENLIJKE BINDING	23
--	----

8. VERTEGENWOORDIGING VAN DE WIJKEN EN STADSDELEN	25
---	----

INHOUDSOPGAVE (2/2)

DEEL 2 - ONZE HOOP OP EEN WEERBARE TOEKOMST

9. EEN HUIS IN JE EIGEN STAD	28
10. IEDEREEN VEILIG OVER STRAAT	32
11. ZEKERHEID VAN WARMTE, WATER EN ELEKTRICITEIT	35
12. ZORG EN GEZONDHEID, GOED GEREGLD	36
13. ECONOMIE EN VESTIGINGSKLIMAAT	41
14. EEN SCHONE STAD, NETJES VOOR IEDEREEN	43
15. VERVOER, TOEGANKELIJKHEID EN BEREIKBAARHEID	46
16. DUURZAAMHEID, NATUUR EN DIERENWELZIJN	49
17. EEN BETROUWBARE OVERHEID: OPENHEID EN PARTICIPATIE	52
18. FINANCIËLE VERANTWOORDELIJKHEID	54

DANKWOORD

DEEL 1:

**EEN HECHTE
GEMEENSCHAP**

1. THUIS IN DE GEMEENSCHAP

Wij geloven in een samenleving waarin ontmoeten centraal staat. We komen elkaar steeds minder tegen. Juist in een wereld waarin we steeds meer polarisatie zien. Inwoners met verschillende opvattingen, van verschillende afkomst, andere levensovertuigingen, een andere opleiding of een ander inkomensniveau. Het resultaat is onbegrip. We begrijpen onze eigen bubbel maar al te graag, maar een andere overtuiging komt steeds minder bij ons binnen.

Ook is er sprake van een toename van inwoners die eenzaamheid ervaren. Daarbij denken we traditioneel aan de ouderen in de stad, maar steeds vaker zien we de eenzame jongeren in onze stad.

Na de COVID periode is er iets veranderd waardoor jongeren elkaar en anderen minder ontmoeten.

En dat terwijl de huidige maatschappij steeds meer van onze jongeren vraagt: hogerop komen, presteren, studeren, werken, sociale contacten aangaan, bestuurswerk doen en ga zo maar door. We moeten kijken naar wat jongeren nodig hebben om ze in hun kracht te zetten. Want we weten één ding zeker: we hebben ze de komende jaren hard nodig. Als CDA vroegen we aandacht voor het welzijn en de mentale gezondheid van jongeren. Gezamenlijk met de gehele raad, onder leiding van het CDA, is er meer aandacht gekomen voor suïcide(gedachten) onder jongeren.

In dit verkiezingsprogramma besteden we aandacht aan het stimuleren van ontmoeting in de stad.

Of dat nou op het gebied van zorg, verenigingsleven, vrijwilligerswerk of sport is.

Daarnaast hebben we een duidelijke behoefte van professionals en vrijwilligers vernomen: samenwerken. Het verbinden van zorg, armoederegelingen, wijkvertegenwoordiging, ontmoeting, eenzaamheidsbestrijding, bewegen en nog veel meer initiatieven. Het wordt steeds belangrijker dat we weten welk aanbod er is in onze stad, om zo ook de juiste begeleiding te kunnen bieden.

We kiezen voor ruimtes waar we elkaar ontmoeten, waar verbinding en elkaar helpen centraal staat.

Dat kan in de traditionele wijkcentra, maar ook veel vaker op andere locaties zoals kerken, de bibliotheek, verenigingen en zorgcentra.

Het CDA gelooft in een samenleving waarin de mens centraal staat, de samenleving op één, dan pas volgt de markt of de rol van de overheid. We moeten samen uit onze problemen komen, soms juist zonder die markt of de overheid. Onze plannen maken dat weer mogelijk. Voor u, voor ons.

1.1 Publieke ruimte voor ontmoeting

- 1.1.1 We **investeren in wijkcentra**. We willen dat **in wijkcentra zoveel mogelijk hulpverlening en ontmoeting bij elkaar wordt gebracht**. Buurtteams zijn al in wijkcentra te vinden, maar hier kunnen we nog veel meer combineren. Denk aan hulpverleningsorganisaties zoals Bindkracht10, handhaving, de wijkraad en wijkregisseurs. Ook kan de huisvesting van zorgprofessionals zoals de huisarts hier steeds vaker mee gecombineerd worden. Dit zorgt voor duidelijkheid bij de inwoners, maar ook voor bekendheid met elkaar bij zorgprofessionals en hulpverleners op het gebied van armoede en bewegen.
- 1.1.2 We realiseren **meer ontmoetingsruimte in de wijk zoals een huiskamer in het wijkcentrum**.
- 1.1.3 De **bibliotheek** is bij uitstek een locatie **om ontmoeting te versterken**. Er komt al een bibliotheek in Nijmegen Noord. We willen ervoor zorgen dat hier ook veel ruimte is voor ontmoeting, gesprek, culturele programma's en het stimuleren van participatie.
- 1.1.4 **(Sport)verenigingen, kerken, gebedshuizen en moskeeën** kunnen ook fungeren als locatie van ontmoeting. Daarbij moet centraal staan dat iedereen welkom is. De gemeente werkt samen met deze partijen als gelijke partners.
- 1.1.5 Als gemeente willen we **ruimte geven voor stichtingen en hulporganisaties om zich te vestigen in publieke gebouwen**. Denk hierbij aan wijkcentra, maar indien mogelijk stimuleren we ook de samenwerking met bijvoorbeeld kerken. Wij zien meerwaarde wanneer stichtingen die hulpverlening bieden bij bijvoorbeeld armoede, eenzaamheid of zorg, gehuisvest zijn op locaties waar zij ook in aanraking komen met het professionele zorgcircuit of de ambtenarij.
- 1.1.6 **We richten oude pleinen en niet benutte parkeerruimte in tot verblijfsruimte**, zoals een parkje of speeltuin.
- 1.1.7 **Ontmoeten en groen gaan zoveel mogelijk samen**. De plaatsen waar ontmoeting plaats kan vinden versterken we met groen, als park of met een gezamenlijke vijver.
- 1.1.8 **We zorgen dat de gemeente meewerkt aan autoluwe zondagen in woonstraten**. Dit zijn initiatieven waarin de auto op bepaalde momenten minder ruimte krijgt in de straat. Bijvoorbeeld voor een gezamenlijke buurtfeest. Het is cruciaal dat inwoners die afhankelijk zijn van de auto hierin niet worden belemmerd.
- 1.1.9 **Zomerse initiatieven met water in de buurt**. We staan tijdelijke buurtzwembaden zonder vergunning toe. Bij ruimtelijke inrichting zorgen we dat er waterpleinen en fonteintjes in buurten ontstaat zodat kinderen hier, in de verkoeling, kunnen spelen in de zomer.

1.2 Wonen en ontmoeten

- 1.2.1 We leggen extra focus op het realiseren van **ontmoetingsruimtes in studentencomplexen en panden van woningcorporaties**.
- 1.2.2 **Wijkgerichte woningbouwprojecten krijgen voorrang en extra financiële ondersteuning** wanneer wonen wordt gecombineerd met bijvoorbeeld sport, zorg, jongerenwerk en gezondheid.
- 1.2.3 We geven meer ruimte aan **coöperatieve woonvormen**, wonen waarbij inwoners elkaar helpen en ondersteunen. Deze woonvormen gaan voor op 'regulier' wonen. Daarbij kan worden gedacht aan het mengen van oudere doelgroepen met studenten, jongeren en jonge gezinnen.
- 1.2.4 We creëren **regelruimte voor woonverenigingen**. Het moet makkelijker worden om een woonvereniging op te zetten. **We bieden de mogelijkheid waarbij de gemeente garant staat voor (een deel) van de hypothecaire lening** van woonverenigingen. Zo kunnen jonge starters gemakkelijker een duurdere woning aanschaffen.
- 1.2.5 **Samen met woningbouwcorporaties zorgen we voor meer tijdelijke woonlocaties zoals 'Binder'**. Dit zijn, vaak grote (flat)gebouwen waarbij een deel beschikbaar wordt gesteld aan mensen die wegens omstandigheden snel een betaalbare en tijdelijke woonruimte zoeken. Denk hierbij aan statushouders en inwoners die dakloos dreigen te raken na een scheiding of faillissement. De keuken en sanitaire voorzieningen kunnen worden gedeeld om ontmoeting te faciliteren. We zorgen wel voor begeleiding in deze woonvorm, juist omdat hier ook **kwetsbare groepen** worden gehuisvest.
- 1.2.6 **We geven voorrang binnen de sociale huur, aan jongeren die in de eigen wijk willen blijven wonen**. Deze voorrangsregeling bieden we in ieder geval aan voor wijken waar vergrijzing of het verdwijnen van de sociale cohesie dreigt.
- 1.2.7 Om ruimte te maken voor gezinnen helpen we **ouderen** in een te groot huis **een kleiner, betaalbaar huis, in de stad** te vinden.
- 1.2.8 **Bewoners die al langer in een wijk wonen, geven we voorrang bij ontwikkelingsprojecten in de eigen wijk**. Zo heeft een wijkbewoner gemakkelijker toegang tot een nieuwbouwproject in de eigen wijk.
- 1.2.9 **We geven woningcorporaties korting op de grondprijs** wanneer er gemeenschappelijke ruimtes worden gebouwd, we investeren in sociale huur.

1.2.10 We verwachten van woningbouwcorporaties dat **gemeenschapszin** en het faciliteren van ontmoeting centraal wordt gesteld in de ontwikkeling van **woonruimte**.

1.2.11 **Samen met woningbouwcorporaties stellen we 'wijkbeheerders' aan.**

De wijkbeheerder draagt zorg voor facilitaire zaken omtrent de gebouwen van woningbouwcorporaties maar kan bijvoorbeeld ook bewoners met elkaar in contact brengen. De wijkbeheerder kan ook helpen bij het inzamelen van afval in het geval van grote (flat)gebouwen. Denk hierbij aan het tweemaal per week ophalen van het emmertje met groen afval.

2. **ZORG VOOR ELKAAR,** **EEN SAMENLEVING DIE ZORGT BIEDT**

De samenleving verandert, en daarmee ook onze zorg. We weten dat het zorgstelsel zoals we dat de afgelopen tientallen jaren hebben gekend, drastisch moet veranderen. Doordat Nederland in grotere aantallen ouder wordt (vergrijzing) lopen de kosten van de zorg op.

Maar nog belangrijker, we weten dat we steeds minder personeel zullen hebben om met die zorgvraag aan de slag te gaan. Rapporten laten zien dat, wanneer het zorgstelsel niet verandert, rond 2060, één op de drie Nederlanders in de zorg moet werken. Dat gaat ons nooit lukken, daarom doen we als CDA een appèl op iedereen. Laten we samen kijken welke zorg we zelf kunnen verlenen.

Dit heeft dus ook een grote impact op het zorgstelsel dat we als gemeente kennen. Juist omdat heel veel zorggebieden wat vragen van de gemeente. Denk hierbij aan de WMO, de GGZ, hulp bij Mantelzorg en Jeugdzorg. Iedereen moet zijn verantwoordelijkheid pakken.

Het CDA is een voorstander van de brede sociale basis die we de afgelopen jaren in Nijmegen al aan het creëren zijn. Toch blijft de zorg een onderwerp van gesprek, want de kosten zijn nog altijd enorm hoog. We zetten ons in om de brede basis permanent te verstevigen.

We zien dat deze ontwikkelingen zorgen voor een toename van het aantal mantelzorgers in Nederland en ook onze stad. Daarom besteden we in het bijzonder aandacht aan de rol van mantelzorgers in Nijmegen. Iedereen zal op een moment voor iemand anders gaan zorgen. Dat kan alleen als de gemeente dat mogelijk maakt en het niet moeilijker maakt dan het al is.

2.1 Een samenleving die zorgt

- 2.1.1 Vrijwilligersinitiatieven zijn steeds vaker in staat om te helpen bij de eerste zorgvraag. Denk hierbij aan eenzaamheid, kinderen die hun draai op school moeilijk vinden en dagbesteding. **We zorgen ervoor dat de gemeente dit soort initiatieven stimuleert en financiert.** Vrijwilligers die deze zorgvragen op zich nemen zorgen voor een directe verlichting van de zorgvraag richting de zorgprofessionals.
- 2.1.2 **We zorgen dat maatschappelijke organisaties, zorginitiatieven en de wijkraden zoveel mogelijk aan elkaar worden verbonden.** Het liefst zien we dat zorginitiatieven de verbinding zoeken met wijkraden. Zo komt er een gedragen aanpak van zorg in de wijk.
- 2.1.3 **We prioriteren zorginitiatieven die ingaan op prestatiedruk bij kinderen en jongeren.** We zien dat de prestatiedruk een enorme impact heeft op het mentaal welzijn van kinderen en jongeren. Het gevolg hiervan is dat de groep met deze hulpvraag is aangewezen op de 'Jeugdzorg'. Initiatieven die doelmatig de kinderen en jongeren verder helpen en daarbij Jeugdzorg ontlasten kunnen met prioriteit worden opgestart. Voorkomen is beter dan genezen. We zoeken hierbij actief het contact met basisscholen en het voortgezet onderwijs om met ons mee te denken.
- 2.1.4 **We maken meer geld vrij voor welzijn op recept en kunst en cultuur op recept.** In deze vorm van zorg nemen inwoners deel aan maatschappelijke activiteiten die het welzijn van mensen bevorderen. Denk aan bewegingsprogramma's of creatieve activiteiten (kunst en cultuur). Steeds vaker biedt deze vorm een passendere invulling dan doorverwijzing naar de professionele zorg.
- 2.1.5 Er wordt van ouderen verwacht dat ze langer thuis blijven wonen. **We willen ervoor zorgen dat ouderen oud kunnen worden in hun eigen wijk.** Dit doen we door zorgcentra te ontwikkelen in wijken met een hoog vergrijzingsniveau. Ouderen kunnen met prioriteit op de wachtlijst komen van een zorgcentrum in de eigen wijk.
- 2.1.6 **We zien een cruciale rol voor tuinderijen, kinder- en zorgboerderijen.** Met extra financiële middelen willen we hen ondersteunen bij maatschappelijke initiatieven zoals dagbesteding.

2.2 Mantelzorg – Zorg voor elkaar

- 2.2.1 We zien nog een groot gat tussen de zorggebieden waar mantelzorgers mee te maken krijgen. (verzekeringswet, WLZ en WMO). Soms vallen mantelzorg en de persoon aan wie zij zorg verlenen letterlijk ‘tussen wal en schip’. **Daarom willen we de rol van de ‘onafhankelijk clientondersteuner’ en die van de ‘mantelzorgconsulent’ in het Nijmeegse zorglandschap versterken.** Deze ondersteuner moet, samen met een groep zorgprofessionals, oplossingen kunnen bieden voor mensen die ‘vastzitten’ in het zorglandschap. **Hiervoor introduceren we het vergelijkbaar principe zoals de ‘doorbraakaanpak’, maar dan in het (mantel)zorgdomein en helpen we direct die mantelzorger die geen uitweg meer ziet.**
- 2.2.2 Huisartsen kunnen een belangrijke rol spelen bij het herkennen van een mantelzorgvraag. Alhoewel er al veel gevraagd wordt van huisartsen, pleiten we ervoor om de bekendheid van mantelzorgregelingen te vergroten bij huisartsen. **Zo kan er bijvoorbeeld snel worden doorverwezen naar een mantelzorgconsulent.**
- 2.2.3 Het begrip ‘mantelzorg’ is voor veel Nijmegenaren nog onbekend. Alhoewel Nijmegen circa 45.000 mantelzorgers kent (Bron: Mantelzorg Nijmegen) identificeren veel Nijmegenaren zich niet als mantelzorger. Daardoor is een mantelzorger zich vaak ook niet bewust van de regelingen die er voor zijn of haar situatie beschikbaar zijn. **Daarom pleiten wij voor een mantelzorgcampagne, samen met huisartsen, vanuit de gemeente.** Met deze campagne wordt bewustwording gecreëerd omtrent het begrip mantelzorg. Het doel is dat mantelzorgers hun situatie sneller kunnen herkennen, waardoor zij beter in staat zijn om een hulpvraag te stellen bij bijvoorbeeld een mantelzorgconsulent.
- 2.2.4 In 2025 is het **mantelzorgcompliment** gestopt. **We pleiten voor gedeeltelijke herinvoering van deze waardering.** Maar nog belangrijker vinden we dat deze financiële middelen direct doorvloeien naar de verbetering van het zorgnetwerk van mantelzorgers in Nijmegen.
- 2.2.5 **We willen de bewustwording van het begrip ‘Levend Verlies’ onder zorgprofessionals en inwoners vergroten.** Levend verlies is een vorm van chronische rouw die ontstaat door het verlies van verwachtingen, identiteit of een toekomstbeeld, zonder dat er sprake is van overlijden. Dit kan zich ontwikkelen bij mensen die chronisch ziek zijn, maar ook zeker bij mantelzorgers die toekomstperspectief verliezen door de structurele invulling van de mantelzorgrol. **Maatschappelijke initiatieven die inwoners helpen binnen dit traject van Levend Verlies, financieren we als gemeente.**

- 2.2.6 **We stellen geld beschikbaar voor initiatieven die mantelzorgers bij elkaar brengen.** Denk hierbij aan opleidingen en cursussen die worden geboden. Of het organiseren van ontmoeting in een 'mantelzorgcafé'.
- 2.2.7 **We breiden de respijtzorg uit.** Daarbij zorgen we specifiek voor meer invulling van langdurige afwezigheid van de mantelzorger. Bijvoorbeeld door een verzorger voor één of meer weken in het huis te laten overnachten.
- 2.2.8 **Mantelzorgers hebben steeds meer te maken met het verlenen van zorg aan naasten met psychische problematiek.** Het begrip voor dit type mantelzorg is nog niet hoog genoeg. Daarbij sluit deze vorm van ziek zijn niet altijd aan op regelingen voor de situatie van de mantelzorger of degene die zorg ontvangt. **We onderzoeken waar mantelzorg en psychisch ziek zijn anders ondersteunt moet worden in ons zorglandschap.**
- 2.2.9 **Er zijn nog altijd groepen die zich in hogere mate niet realiseren dat zij mantelzorger zijn.** Deze groepen vinden hun weg minder snel naar begeleiding. In de mantelzorgcampagne besteden we extra aandacht aan **jongeren**, inwoners met een **praktisch opgeleid** profiel en aan inwoners met een **migratieachtergrond**. We zien hier een belangrijke rol om de verbinding te zoeken met partijen in de stad die juist deze groepen extra ondersteunen.
- 2.2.10 **We ondersteunen mantelzorgers die volledig willen herintreden op de arbeidsmarkt.** Dit doen we met aanvullend financiële steun voor opleiding en scholing.

3. **ONDERNEMEN, MET EN VOOR DE GEMEENSCHAP**

Het CDA ziet ondernemers als de kartrekkers die risico's nemen en daarbij banen creëren en behouden. Ondernemers zijn innovatieve probleemoplossers en voegen waarde toe aan een wijk of stadsdeel. Daarom helpen we ondernemers om meer in verbinding te staan met de gemeenschap zodat dit sentiment weer meer gaat leven.

Ondernemers, zoals die binnen het MKB, vormen een cruciale basis voor onze stad. Zij zorgen voor banen en inkomen binnen de gemeente. Veel ondernemers dragen daarnaast ook bij aan verbinding en gemeenschapszin op elk hun geheel eigen manier. In dit hoofdstuk focussen we ons op de ondernemer in verbinding met de gemeenschap. In deel 2 van ons verkiezingsprogramma staan we meer stil bij de economie en het vestigingsklimaat.

Als CDA zijn we de afgelopen jaren in gesprek geweest met ondernemers in Brakkenstein en het Willemskwartier. Juist omdat zij zich zorgen maken over de komst van betaald parkeren. Dit gaat klanten kosten en zou zelfs tot sluiting van kleine ondernemers kunnen leiden. Als CDA blijven we strijden voor een effectief parkeerbeleid dat tot stand komt, samen met inwoners en ondernemers. Een gedragen beleid waarbij de ondernemer niet de drager is van de negatieve effecten.

3.1 De ondernemer in de gemeenschap

3.1.1 **Bij inrichting van iedere wijk houden we rekening met ondernemerschap.**

We geven deze ondernemers een centrale positie middenin de wijk, juist omdat hier ontmoeting plaats kan vinden.

3.1.2 **Ondernemers worden actief betrokken bij participatie.**

Bij de totstandkoming van beleid in de rondom de vestiging van de ondernemer betrekken we deze ondernemers actief. Bijvoorbeeld bij vraagstukken over parkeren, overlast of grotere bouwprojecten.

3.1.3 **Specifiek voor het parkeerbeleid wegen we het belang van de ondernemer in de wijk zwaar.**

Juist omdat de ondernemer een verbindende rol speelt in de wijk en ontmoeting faciliteert. De dreiging van overal betaald parkeren levert op dat kleine ondernemers daardoor verdwijnen.

3.1.4 **Wijkgerichte markten en buurtwinkels krijgen voorrang**

in gemeentelijk beleid en invulling van winkelvoorzieningen.

3.1.5 **We verenigen ondernemers in gemeenschappelijke fondsen.**

We breiden de reclamebelasting uit naar winkelgebieden buiten het centrum. De reclamebelasting is in het centrum op aanvraag van ondernemers, verenigd in het huis van de Binnenstad, georganiseerd. Deze relatief kleine bijdrage gaat rechtstreeks naar een fonds waarin deze ondernemers verenigd zijn. Deze methodiek kan ook ingezet worden voor andere winkelgebieden. Daarmee kunnen andere winkelgebieden dit geld inzetten voor het organiseren van activiteiten en het sfeervoller maken van het betreffende winkelgebied. Ondernemers bepalen zelf waar ze het geld aan gaan besteden.

3.1.6

In het centrum en in vele wijken in de stad wordt overlast ervaren door afval en andere vormen van vervuiling. **Daarom intensiveren we de dienstverlening van de DAR in het stadscentrum en deze wijken.** Via de meld & herstel app prioriteren we meldingen vanuit het stadscentrum. Zo houden we het stadscentrum naast sociaal ook leefbaar. Hiermee geven we permanente invulling aan de motie die bij de begroting voor 2026 is ingediend.

3.1.7 **Grote merken en warenhuizen die nog niet in het stadscentrum zitten benaderen we om te onderzoeken wat er nodig is voor toetreding in het Nijmeegse stadscentrum.**

Grote warenhuizen en aantrekkelijke formules vormen uiteindelijk een belangrijke reden om het stadscentrum te bezoeken.

3.1.8 **We willen in het centrum ruimte maken voor een aantal winkels met meer vierkante meters.**

Hiervoor is harmonisatie van bestaande winkelpanden noodzakelijk. De gemeente pakt hierin wat ons betreft de regie.

4. **INVESTEREN IN** **DE WIJKEN**

De Nijmeegse stadsdelen kennen een grote verscheidenheid. De cultuur en beleving in de Binnenstad is totaal anders dan in Dukenburg of Lindenholt. En Nijmegen Noord is met haar nieuwe karakter weer anders dan een deel van de stad met een lange traditie zoals Lent.

Elk stadsdeel vraagt om een eigen aanpak, daarom delen we onze visie op enkele stadsdelen en of wijken die we een hoge prioriteit geven. Ons uitgangspunt hierbij is dat voorzieningen mee moeten groeien met de demografische ontwikkeling van een wijk. Oftewel, een jonge wijk heeft andere voorzieningen nodig dan een wijk die steeds meer vergrijsd. Die ontwikkeling is voorspelbaar en op die behoefte kan actief worden gestuurd.

Het CDA wil ondernemers, maar ook culturele instellingen, verleiden om zich in Dukenburg en Lindenholt te vestigen. Zo deden wij eerder de oproep om de nieuwe locatie van Poppodium Merlijn niet in het centrum te vestigen, maar juist in een stadsdeel zoals Dukenburg of Lindenholt. Helaas vond dat idee geen meerderheid, maar we blijven ons inzetten voor leefbare en bruisende stadsdelen.

4.1 Investeren in de leefbaarheid

- 4.1.1 Elk stadsdeel mag bruisen. **We stimuleren ondernemers om horecagelegenheden op te starten** in stadsdelen zoals Lindenholt en Dukenburg. Zodat ook daar hotspots ontstaan waar ontmoeting kan plaatsvinden.
- 4.1.2 **We ondersteunen het nieuwe toekomstplan voor Winkelcentrum Dukenburg.** Als gemeente investeren we mee in de gebiedsontwikkeling in en rondom het winkelcentrum.
- 4.1.3 **Belangrijke culturele hotspots plaatsen we in wijken waarin dit nu ontbreekt.** Poppodia en theaters kunnen ook succesvol fungeren in deze wijken aan de andere kant van het kanaal.
- 4.1.4 **Een voorzieningenbeleid met een langetermijnvisie moet zorgen dat een wijk altijd beschikt over de juiste voorzieningen.** We spelen in op de toekomstige behoefte van Nijmegen Noord door nu al te investeren in plannen voor skateparken en het nachtleven. In wijken waar over tien jaar grote vergrijzing zal plaatsvinden houden we rekening met de behoefte die hieruit voortkomt, zoals zorgcentra in de eigen wijk.
- 4.1.5 **We passen het principe ongelijk investeren ook toe op wijkniveau.** Wijken waar de grootste achterstand op voorzieningen en leefbaarheid wordt ervaren zijn als eerste aan de beurt.
- 4.1.6 Verdere ontwikkeling van plannen voor de stadsdelen en wijken laten we **tot stand komen met wijkraden, inwoners, huiseigenaren, woningcorporaties en verhuurdersorganisaties.** Want ook het samen nadenken, samen voorbereiden en samen ontwikkelen van plannen leidt tot gemeenschapszin.

5. (SPORT)VERENIGINGEN, VRIJWILLIGERS EN DE MAATSCHAPPELIJKE STAGE

De kracht van de maatschappij zit niet alleen in betaalde banen. Juist al die onbetaalde banen, uitgevoerd door vrijwilligers, zijn cruciaal voor onze samenleving en voor elkaar. Of dit nu vrijwilligers zijn op de sportvelden, muziekverenigingen, carnavalsverenigingen, de zorg of als hulpverleners van bijvoorbeeld de Dierenambulance. In alle gevallen gaat het om inwoners van Nijmegen die vrijwillig een essentiële bijdrage leveren aan de stad.

Het CDA zet zich al jaren in voor de Nijmeegse vrijwilliger en het verenigingsleven. De focus op vrijwilligers zit in ons Christendemocratisch DNA. Bijna alle Nijmeegse CDA'ers zijn zelf actief als vrijwilliger in onze mooie stad.

Eén op de drie inwoners van Nijmegen is actief als vrijwilliger. Het gaat dus om een grote groep. En zonder deze vrijwilligers zou er veel in onze samenleving ontbreken. Vrijwilligers vormen onze samenleving en laten zien dat er meer is dan alleen het ik- denken. Zij voelen zich onderdeel van een wij-denken.

Wij willen vrijwilligers op zoveel mogelijk manieren ondersteunen en motiveren om aan de slag te gaan als vrijwilliger in onze mooie stad. We doen meer zelf en samen, om zo minder afhankelijk van de gemeente te zijn.

5.1 Vrijwilligers

- 5.1.1 **We zorgen voor een grotere subsidiepot voor vrijwilligersorganisaties.** Voor 2026 is een klein bedrag ter beschikking gesteld aan de Vrijwilligerscentrale, gedekt vanuit het Integraal Zorgakkoord. Deze ondersteuning aan vrijwilligersorganisaties breiden we uit.
- 5.1.2 **We verbinden zakelijke professionals en vrijwilligersorganisaties met elkaar.** We leggen de verbinding met bijvoorbeeld juristen en fiscalisten en de vrijwilligersorganisaties. We vragen de professionals of zij bereid zijn om af en toe vrijblijvende ondersteuning te leveren bij moeilijke problemen.
- 5.1.3 **We stellen een actief stimuleringsbeleid voor verenigingen op.** Daarin nemen we een structureel **overleg met vrijwilligersorganisaties** en de gemeente in op. Hieruit volgt ook een lokale **actieagenda vrijwilligerswerk** en vergroten we de **zichtbaarheid** van verenigingen in de wijk.
- 5.1.4 **We regelen als gemeente professionele ondersteuning** voor de administratie, vergunningsprocedures en andere administratieve processen. Vrijwilligers moeten zich bezig kunnen houden met de echt belangrijke zaken.
- 5.1.5 We brengen de **vrijwilligersverzekering** van de gemeente Nijmegen beter onder de aandacht bij vrijwilligers in de stad.
- 5.1.6 We willen een **jeugdlintje** introduceren, voor jongeren die zich verdienstelijk inzetten voor de stad.
- 5.1.7 **We bieden een warm welkom aan nieuwe inwoners.** Nieuwe inwoners krijgen van de gemeente een jaar lang gratis lidmaatschap bij een aangesloten vereniging naar keuze. Dat helpt bij het integreren in de stad en het ontmoeten van nieuwe mensen.
- 5.1.8 We zorgen dat de gemeente **een grotere financiële bijdrage gaat leveren aan het werven en binden** van vrijwilligers aan de verschillende verenigingen en organisaties.

5.2 De maatschappelijke stage

- 5.2.1 Samen met het onderwijs versterken we de **maatschappelijke stage**. We laten jongeren hiermee jong kennismaken met vrijwilligerswerk en samenleven. De stage krijgt traditioneel gezien ruimte in het middelbaar onderwijs, graag binden we ook het MBO, HBO en Universitair onderwijs aan de stage. We stellen **geld beschikbaar voor een coördinator** die scholen, organisaties en jongeren koppelt. De stage kan uitgezet worden bij organisaties in de gehele stad, van sport en cultuur tot en met armoedebestrijding zorg. We verbinden de vrijwilligerscentrale met de maatschappelijke stage en scholen. Om dat mogelijk te maken stellen we subsidie beschikbaar.

5.3 Ruimte voor sport en bewegen

- 5.3.1 We herintroduceren het **schoolzwemmen** op Nijmeegse scholen.
- 5.3.2 Luisterend naar de behoefte van sportverenigingen **breiden we het aantal sportvelden, kleedkamers en ander benodigde ruimte uit**. We realiseren ons dat in groeiende stadsdelen een groeiende sportclub van groots belang is.

6. **HULP OM, ROND TE KOMEN**

Nijmegen is een sociale stad. Dat komt zeker tot uiting in de zorg voor mensen in armoede. En alhoewel daar al veel aandacht voor bestaat zijn er zeker nog stappen te maken. Alhoewel armoede natuurlijk bijna altijd gepaard gaat met zorg, focussen we ons in dit hoofdstuk op regelingen die mensen helpen om rond te komen.

We zijn dankbaar dat we in de stad mooie organisaties hebben die, naast de formeel geregelde zaken, zorgen voor de mensen in de stad. Juist om die initiatieven in de stad te versterken dragen we een aantal verbetervoorstellen aan.

Het CDA wil dat mensen zonder zorgen of steun het hoofd boven water kunnen houden, en echt uit de problemen worden geholpen. Om zo het leven weer helemaal op de rit te krijgen.

6.1 Werkende armen

- 6.1.1 We zien dat er een steeds groter aantal 'werkende armen' ontstaat in onze stad. Door hoge kosten op het gebied van energie, zorg en wonen komen inwoners met een baan steeds vaker in de knel. Deze groep vraagt om een andere aanpak dan de inwoners die bijvoorbeeld middels de bijstandsuitkering worden bereikt. **Er moet gericht beleid gevoerd worden op deze groep werkende armen en het wegnemen van schaamte bij armoede.** Daarbij besteden we in het bijzonder aandacht aan de toegankelijkheid van armoederegelingen voor deze groep. De Stips vormen hierbij een cruciale rol.
- 6.1.2 We stellen de Stadswinkel, ook op lokale locaties, en waar mogelijk de Stips, **open voor enkele avonden in de week.** Zo kan ook de groep inwoners die overdag geen tijd heeft gebruik maken van deze locaties.

6.2 Organisaties

- 6.2.1 We steunen initiatieven in de stad die ontstaan om armen in de stad te helpen. **We maken fors meer financiële middelen vrij** om armoedeorganisaties in de stad te helpen. Maar ook eenmalige initiatieven ondersteunen we onder de juiste voorwaarden.
- 6.2.2 We stimuleren dat organisaties met elkaar samenwerken. **We brengen de besturen van de verschillende organisaties met elkaar in contact** zodat de krachten zoveel mogelijk kunnen worden gebundeld. We maken onderlinge samenwerking aantrekkelijk.
- 6.2.3 Er zijn veel organisaties die de stad helpen met initiatieven omtrent armoede. Voor inwoners kan het lastig zijn om bekend te raken met deze initiatieven. Daarom lanceren we **een campagne waarin we armoedeorganisaties in de spotlight zetten** en inwoners attenderen op het werk dat zij doen. We pakken dit groots aan met bijvoorbeeld abri's langs de weg.
- 6.2.4 **We attenderen bijstandsgerechtigden op de organisaties** die er zijn in de stad of de eigen wijk.
- 6.2.5 **Met één eenvoudige Nijmeegse regeling naast de bijstand** zorgen we dat iedereen alle steun krijgt die nodig is. Bij aanvraag van de bijstand zorgt de gemeente dat in deze steun wordt voorzien. **Er komt een hulpfonds om Nijmegenaren uit de problemen te helpen met maatwerk.** We gaan niet uit van 'waar heb je recht op?', maar van 'wat heb je nodig?'.
- 6.2.6 **Organisaties worden door de gemeente beoordeeld op de kwaliteit die zij leveren.** De basis is vertrouwen vanuit de gemeente naar de organisatie.

6.3 Jongeren

- 6.3.1 We werken aan de bestaanszekerheid voor jongeren. Zo creëren we **een tijdelijke bijstandsregeling voor jongeren tot 25 jaar**. Binnen deze regeling is er geen directe sollicitatieplicht na het afronden van de studie.
- 6.3.2 **We verruimen de regels voor jongeren om binnen de bijstand bij te verdienen** met deeltijdwerk.
- 6.3.3 Jongeren die al **vroeg in de schuldenproblematiek komen helpen we met prioriteit**. Juist in deze vroege fase van hun leven willen we zo snel mogelijk de opgelopen achterstand wegnemen.
- 6.3.4 We maken het voor jongeren in een uitzichtloze situatie mogelijk om hun **schulden af te lossen door met vrijwilligerswerk wat terug te geven aan de samenleving**. Onder voorwaarden neemt de gemeente de schuldenpositie over, daar staat een tegenprestatie tegenover. De jongere levert een maatschappelijke bijdrage met vrijwilligerswerk. De financiële baten wegen op tegen de kosten. De gemeente bespaart namelijk op de lange termijn op de uitkering.

6.4 Regelingen

- 6.4.1 Het grote aantal armoederegelingen wordt teruggedrongen. **Maatwerk is voor ons de belangrijkste aanpak**. Een inwoner die echt hulp nodig heeft moet direct de hulp krijgen die nodig is.
- 6.4.2 **We zorgen voor één app** waarin alle zaken **omtrent armoederegelingen en schuldhulp** worden geregeld. Dit vormt direct een goed communicatiemiddel voor wanneer er nieuwe initiatieven ontstaan. De app vervangt nooit de communicatie die niet digitaal verloopt.
- 6.4.3 We nemen de **doelmatigheid** van de huidige armoederegelingen onder de loep.

7. **CULTUUR EN ERFGOED, DE GEZAMENLIJKE BINDING**

De culturele sector in Nijmegen komt op meerdere manieren tot uiting. Alhoewel veel inwoners zullen denken aan waardevolle musea, poppodia en theaters, zien we ook andere vormen van cultuur. We denken aan culturele initiatieven in de wijk vanuit de zorg voor bijvoorbeeld ouderen. Of culturele initiatieven die helpen bij de ontwikkeling en het zelfvertrouwen van kinderen en jongeren. Ook hoort de volkscultuur voor ons heel duidelijk bij de cultuur van de stad. We zetten op een aantal punten bewust in op de versterking van de carnavalsorganisaties in onze stad. Carnaval, kermis en de Vierdaagse zijn cultuur. Het is levend erfgoed dat onze stad werkelijk kleur geeft.

Daarnaast is Nijmegen een prachtige stad met waardevol traditioneel cultureel erfgoed. We kiezen ervoor om erfgoedorganisaties structureel te ondersteunen, zodat zij met zekerheid voor de toekomst het belangrijke werk kunnen blijven doen.

Het CDA staat voor cultuur waar iedereen zich bij herkent. Het gaat om leuke, mooie en gezellige activiteiten. Zoals feesten, evenementen, spellen en sporten die dichtbij mensen staan. Dit zijn momenten die geluk bevorderen.

7.1 Culturele sector

- 7.1.1 We zijn voorstander van **subsidies met een structureel karakter**. Zo zorgen we ervoor dat de organisaties zich op de lange termijn kunnen richten.
- 7.1.2 We zijn **kritisch op verbouwprojecten van grote culturele instellingen**, zoals de Schouwburg en het Valkhof museum. We delen de doelstellingen van deze organisaties, maar we hebben de afgelopen jaren te vaak gezien dat de gemeente grote tegenvallers moet blijven opvangen. In deze gevallen kiezen we voor **versobering** van het project om de kosten beheersbaar te houden. We moeten open en eerlijk begroten, afspraak is afspraak.
- 7.1.3 **Culturele initiatieven die zorgen voor extra verbinding in een wijk of gemeenschap** geven we een extra impuls met promotie en subsidies.
- 7.1.4 Initiatieven waarbij cultuur raakt aan bijvoorbeeld zorg en welzijn geven wij hoge prioriteit. We denken hierbij aan het combineren van bijvoorbeeld **muziek, dans, rap of zang** met ouderen of juist met kinderen en jongeren.
- 7.1.5 **We koesteren de amateurkunst**. We kiezen ervoor om via organisaties zoals de Lindenberg amateurkunst te blijven stimuleren. Ook zorgen we voor voldoende repetitieruimtes voor bands en muziekverenigingen.
- 7.1.6 **Muziek leren maken helpt kinderen zich te ontwikkelen**. Met een gerichte subsidie maken we muziek leren voor schoolgaande kinderen goedkoop, zodat iedereen muziek kan leren maken.

7.2 Cultureel erfgoed en Carnaval

- 7.2.1 We zorgen ook voor **structurele subsidies voor belangrijke erfgoedorganisaties** in de stad. Zo stellen wij hen in staat om bijvoorbeeld personeel aan te nemen.
- 7.2.2 Het feest van carnaval heeft een bijzondere plek in onze stad. **We gaan in gesprek met carnavalsverenigingen om op te halen hoe we hen structureel kunnen ondersteunen.**
- 7.2.3 **We willen het mogelijk maken om carnavalsoptochten weer met wagens vorm te geven.** Daarom gaan we samen met carnavalsverenigingen op zoek naar **bouwplaatsen** om de bouw en opslag mogelijk te maken. We sturen aan op elektrificatie van de wagens, maar zijn bereid een uitzondering te verlenen voor de duur van de optocht.
- 7.2.4 **Met structurele subsidie** (aanvullend op bestaande subsidies) helpen we de individuele carnavalsverenigingen en de Federatie Openbaar Carnaval Nijmegen (FOCN).

8. VERTEGENWOORDIGING VAN DE WIJKEN EN STADSDELEN

Een juiste en actieve vertegenwoordiging vanuit wijken en stadsdelen is cruciaal. Op dit moment kent Nijmegen een diversiteit aan wijkraden: actief en minder actief. We willen investeren in toekomstbestendige wijkraden, met een divers profiel aan vrijwilligers en een actieve rol in de wijk. Daarom binden we verschillende initiatieven aan de wijkraden van onze stad. Nijmegenaren weten zelf het beste wat er nodig is in de eigen buurt. Daar hebben ze de gemeente niet voor nodig.

8.1 Organisatie van wijkraden

- 8.1.1 **We professionaliseren de vertegenwoordiging van de wijkraden.** Dit doen we door één centrale wijkraad te formeren vanuit de verschillende wijkraden in de stad. Het bestuur wordt gevormd door vertegenwoordigers van andere wijkraden uit de stad.
- 8.1.2 **We helpen de individuele wijkraden met hun organisatie.** Dit doen we middels structurele financiering en het actief werven van vrijwilligers voor deze wijkraden.
- 8.1.3 Initiatieven die ontstaan in de wijk of een stadsdeel **koppelen we zoveel mogelijk aan de wijkraad.** We zien graag dat de wijkraden worden ondersteund door actieve commissies waar initiatieven op het gebied van bewegen, armoede, zorg en veiligheid goed kunnen landen.
- 8.1.4 **We geven goed georganiseerde wijkraden hun eigen budget.** Daarmee kunnen zij zelf initiatieven vormgeven die in de wijk benodigd zijn. Het kan gaan om de organisatie van bepaalde zorg of initiatieven, maar het kan ook gaan om de investering in de openbare ruimte in die wijk. Belangrijk hierin is dat de wijk bepaalt.
- 8.1.5 Sterke wijkraden hanteren we vanuit de gemeente **als aanspreekpunt in de wijk.** Aandachtspunten voor de gemeente worden besproken met deze sterke wijkraden. Of dit nu gaat om mobiliteit of zorgvraagstukken, we proberen altijd de wijk te mobiliseren om te helpen.
- 8.1.6 **De wijkregisseurs zijn het eerste aanspreekpunt voor de wijkraden.** Zij ondersteunen de wijkraden bij verdere professionalisering van de desbetreffende wijkraden.
- 8.1.7 **We formaliseren wijkraden middels een verenigingsstructuur.** Vrijwilligerswerk voor deze wijkraden stimuleren we via de vrijwilligerscentrale of door aandacht te vragen voor het werk in lokale netwerken. In alle gevallen is erkenning vanuit de gemeente, van de wijkraad, de eerste stap. De gemeente draait op voor de kosten en verzorgt moeilijke processen bij de notaris of bank.
- 8.1.8 **Wijkraden worden actief betrokken in de participatieprocessen die vanuit de gemeente worden georganiseerd.** Zeker wanneer het gaat om ingrepen in de openbare ruimte en stedelijke ontwikkeling, worden de wijkraden actief betrokken. We stimuleren een gezonde dialoog waarbij de inwoner en wijkraad niet als 'hinderlijk' wordt ervaren maar als middel om tot een beter en gedragen plan te komen. De raad luistert extra goed naar deze wijkraden als 'experts in de buurt'.
- 8.1.9 **We initiëren een commissie van de gemeenteraad die actief aan de slag gaat met het ondersteunen van wijkraden** conform een door de gemeenteraad gedragen principe.

DEEL 2:

ONZE BELANGRIJKSTE KEUZES VOOR EEN WEERBARE TOEKOMST

9. **EEN HUIS** **IN JE EIGEN STAD**

Nijmegen is één van de steden in Nederland met de hoogste woningnood. De woningnood is er in verschillende doelgroepen en verschillende leeftijdscategorieën. Voor al deze doelgroepen en leeftijdscategorieën zullen er dan ook meer betaalbare en toegankelijke woningen gebouwd moeten worden. Het aanpakken van de woningnood vraagt om creativiteit en het versoepelen van regelgeving.

We zoeken de oplossing in zowel het versnellen van woningbouw als het beter benutten van de bestaande woningen. Hierbij kijken we naar alle doelgroepen, of het nu gaat om jongeren en studenten, ouderen of andere kwetsbare doelgroepen.

Tot slot willen wij inwoners de mogelijkheid bieden om in de eigen stad te blijven wonen door Nijmegenaren voorrang te geven op basis van sociale binding bij herontwikkeling of nieuwbouw in de eigen omgeving. Op die manier bouwen we aan gemeenschappen.

9.1 Het versnellen van woningbouw

- 9.1.1 **We versoepelen de regels voor woningdelen en het splitsen van woningen.**
- 9.1.2 **We ondersteunen en stimuleren woongroepen, woonverenigingen en vormen van Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO).** Hiervoor willen we de regelgeving versoepelen, maar ook de informatievoorziening over deze woonvormen verbeteren.
- 9.1.3 We willen een actieve aanpak tegen leegstaande woningen. **Voor langdurige leegstaande kantoorpanden kijken we of we de bestemming kunnen herzien naar (tijdelijke) woningen.**
- 9.1.4 We versoepelen de regelgeving **voor het bouwen van mantelzorgwoningen.**
- 9.1.5 **We versnellen vergunningprocedures** door meer gebruik te maken van regionale versnellingstafels.
- 9.1.6 **We willen marktpartijen in een vroeg stadium betrekken bij grote gebiedsontwikkelingen.** Door meer gebruik te maken van modulair bouwen met pre-gefabriceerde woningen, waarbij vooraf wordt beoordeeld of deze passen binnen de stedenbouwkundige visie, kan de woningbouw worden versneld. Bij woningbouw maken we tevens gebruik van flexibele concepten: de bouw van woningen en wijken die in de toekomst makkelijk aangepast kunnen worden aan veranderende behoeften van bewoners en de wijk.
- 9.1.7 **De rol van de welstandscommissie willen wij meer verplaatsen naar de voorkant,** naar het toetsen van een type woning aan de stedenbouwkundige visie. Er hoeft dan minder diepgaande toetsing bij een vergunningaanvraag plaats te vinden en ook dit versnelt het vergunning proces.
- 9.1.8 We bevorderen de participatie bij ruimtelijke ontwikkelingen **door in een vroeg stadium een bewonerspanel in te stellen.** Dit zorgt er tevens voor dat je mogelijke bezwaren beter in beeld hebt en samen **met bewoners tot een goed gedragen plan** kunt komen.
- 9.1.9 We willen meer inzetten op uitbreiding en niet alleen binnenstedelijk bouwen, omdat we zien dat het bij inbreiding vaak gaat om langlopende procedures die gepaard gaan met veel problematiek. **Dit biedt de kans om grotere hoeveelheden woningen te bouwen die tevens minder ingrijpend zijn voor bestaande bewoners** en kwalitatief hoogwaardiger gerealiseerd kunnen worden.
- 9.1.10 Voor ouderen is doorstroming naar andere woningen vaak een probleem. **We willen dat de gemeente blijft investeren in verhuiscoaches.**

- 9.1.11 Voor studenten willen we inzetten op strakke prestatieafspraken met studenten-huisvestingsorganisaties en onderwijsinstellingen. **We willen dat de gemeente actief bijdraagt aan het oplossen van het tekort aan studentenkamers.**
- 9.1.12 **We willen het woonfonds inzetten om de beschikbaarheid van betaalbare koop- en huurwoningen,** flexwoningen, studentenhuysvesting, gemeenschappelijk wonen en wonen voor bijzondere doelgroepen te vergroten.
- 9.1.13 **We voeren een leegstandsheffing in.** Het structureel leeg laten staan van panden met een woonbestemming wordt beboet.

9.2 Bouwen van gemeenschappen

- 9.2.1 **We investeren in geclusterde woonvormen waar ontmoeting centraal staat,** zoals knarrenhofjes voor ouderen, de terugkeer van het bejaardenhuis 2.0., meergeneratie hofjes en mantelzorgwoningen. Dit voorkomt segregatie en bevordert ontmoeting tussen verschillende inkomens en leeftijdsgroepen.
- 9.2.2 **In het ontwerp van woningen denken we na over de inrichting van wijken en het bevorderen van de leefbaarheid.** Ontmoeting stellen we centraal in het ontwerp: kleinschalige buurtstructuren (hofjes, woonerven) en ruimte voor gedeelde voorzieningen is van belang, evenals het integreren van gemeenschappelijke tuinen, buurtkamers en speelplekken.
- 9.2.3 Door middel van de **burgerbegroting** willen we budgetten vrijmaken voor de inrichting van de fysieke leefomgeving. Bewoners van een wijk kunnen een project indienen en bepalen vervolgens zelf in werkgroepen voor welke projecten het budget wordt ingezet. Op deze manier worden bewoners zelf betrokken bij de fysieke inrichting van hun wijk en wordt de leefbaarheid van de wijk verbeterd. Tevens vergroot dit de sociale cohesie in de wijk.
- 9.2.4 Als het gaat om de doelgroep studenten is de bouw van studentenwoningen en studio's met een gemeenschappelijke ruimte belangrijk. **Door een gemeenschappelijke 'huiskamer' te bouwen** bij nieuwbouwprojecten wordt de sociale cohesie onder studenten versterkt en wordt eenzaamheid tegengegaan.
- 9.2.5 We zetten daarnaast in op **gemengde wijken** door middel van een sociale mix van sociale huur, middenhuur en koop. Op wijkniveau streven we naar een balans in de verdeling betaalbare koop, sociale huur en vrije markt. Voor huurwoningen willen wij dat de gemeente in de prestatieafspraken met woningcorporaties aandacht heeft voor de beschikbaarheid van huurwoningen in verschillende prijsklassen binnen een wijk.
- 9.2.6 We willen **Nijmeegse jongeren voorrang geven op sociale huurwoningen**, zodat jongeren de kans krijgen om in hun eigen stad/gemeenschap te blijven wonen. We onderzoeken de mogelijkheid naar specifieke 'jeugd-woningen' zoals deze in Utrecht zijn opgezet.

9.2.7 **We willen bestaande woongroepen stimuleren om nieuwe woongroepen op te zetten.** Woongroepen en andere gezamenlijke woonvormen leveren namelijk een bijdrage aan de sociale cohesie en de verbinding binnen een wijk. Ook kunnen zij een rol spelen in het tegengaan of verminderen van eenzaamheid bij zowel jong als oud.

9.2.8 **We maken het eenvoudiger om mantelzorgwoningen te realiseren.** Hiermee kunnen ouderen in een vertrouwde omgeving de zorg ontvangen die zij nodig hebben. Een mantelzorgwoning versterkt de sociale cohesie door de band tussen mantelzorger en zorgbehoevende te versterken, en de zorg in een vertrouwde omgeving mogelijk te maken. Maar ook door meer nabijheid en sociale interactie in de buurt mogelijk te maken.

10. IEDEREEN VEILIG OVER STRAAT

Een veilige stad is voor elke Nijmegenaar een basisbehoefte. We willen ervoor zorgen dat onze stad veilig is en blijft voor iedereen, ongeacht je leeftijd, afkomst, sekse of hoe je jezelf identificeert. De directe veiligheid, echt op straat, heeft wat ons betreft de allerhoogste prioriteit.

Onze kinderen en jongeren moeten we beschermen tegen de ondermijnende invloed van georganiseerde misdaad. Helaas zien we ook in Nijmegen dat kinderen steeds jonger onderdeel worden van het crimineel circuit, bijvoorbeeld als fietskoerier. Via een sterke jeugdaanpak, samen met de partners in de stad, willen we onze kinderen beschermen.

Daarnaast zijn we als CDA tegen het normaliseren van drugs. Alhoewel we de ambitie delen om het criminele drugscircuit en de 'zwarte markt' te bestrijden, mag dat wat ons betreft niet gepaard gaan met normalisering, en daarmee een toename in gebruik, van drugs.

Door de inzet van het CDA is de verkoop van lachgas in het centrum en een groot aantal gebieden rond de Waal verboden. Lachgas is schadelijk voor de gezondheid en het gebruik mag niet als normaal worden beschouwd.

10.1 Intimidatie en geweld

- 10.1.1 **We intensiveren het aantal BOA's in onze stad**, vooral tijdens de avonduren. Het aanpakken van intimidatie en grensoverschrijdend gedrag heeft de eerste prioriteit.
- 10.1.2 De **inrichting** van een straat of gebied kan veel veranderen aan het veiligheidsgevoel. Zo kan het toevoegen van meer licht of creëren van meer openheid een bijdrage leveren. **We identificeren de plekken in de stad die als onveilig worden ervaren en passen deze gebieden aan.** Dit doen we in overleg met de doelgroepen die zich onveilig voelen op deze gebieden, bijvoorbeeld in de avonduren.
- 10.1.3 Geweld tegen vrouwen en inwoners uit de LHBTIQ+ gemeenschap is helaas nog altijd aan de orde. **We vormen beleid om acceptatie van deze groepen inwoners op straat te vergroten.**
- 10.1.4 **We starten een voorlichtingscampagne op Nijmeegse scholen** waarbij we leerlingen confronteren met de bedreiging die door sommige inwoners wordt ervaren.
- 10.1.5 **We breiden het aantal opvangplaatsen**, voor vrouwen die uit huis zijn gevlucht, verder uit.

10.2 Jong geleerd, bescherming van kinderen en jongeren

- 10.2.1 **We intensiveren de voorlichting op scholen** over kinderen en jongeren in het criminele circuit. We starten hiermee op de bovenbouw van de basisscholen.
- 10.2.2 **We vergroten het aantal jongerenwerkers.** Onze voorkeur gaat uit naar uitbreiding van het bestaande netwerk van jongerenwerkers. We versterken de samenwerking tussen jongerenwerkers en jeugdcoaches van de gemeente.
- 10.2.3 **Via voorlichting vertellen we ouders hoe signalen van, toenadering tot de criminaliteit bij kinderen en jongeren, kunnen worden herkend.**
- 10.2.4 We zien al mooie **samenwerking** tussen politie, handhaving en jongerenwerkers tijdens evenementen zoals de 4Daagse, de kermis en de jaarwisseling. **We versterken deze aanpak en breiden deze uit over de gehele stad.**
- 10.2.5 **We zorgen voor voldoende alternatieven voor kinderen en jongeren.** We investeren in het nachtleven voor jongeren en zorgen dat er voldoende plekken zijn waar jongeren elkaar, zonder overlast te veroorzaken, kunnen ontmoeten. Denk hierbij aan bijvoorbeeld skateparken en voetbalveldjes.

10.3 Drugsbeleid binnen de gemeente

- 10.3.1 **We blijven tegen het normaliseren van soft- en harddrugs.** We werken niet mee aan de positieve marketing van coffeeshops.
- 10.3.2 **We willen jongeren bewuster maken van de schadelijke gevolgen van drugs en lachgas.** Samen met partners zoals de universiteit en het academisch ziekenhuis gaan we met jongeren in gesprek over de negatieve gevolgen van drugs.
- 10.3.3 **Kosten die worden gemaakt voor beleid en handhaving op drugs belasten we door aan ondernemers in de softdrugsindustrie.** Kosten van BIBOB-onderzoek, administratieve controles en andere vormen van handhaving belasten we zoveel mogelijk door.
- 10.3.4 **We zijn tegenstander van het wietexperiment.** Juist deze normalisering zal leiden tot vergroting van de verkoop van drugs. Cannabis blijft ongelofelijk schadelijk . Tabak en alcohol zijn al een enorm probleem, laten we er niet nog een variant aan toevoegen.

11. ZEKERHEID VAN WATER, WARMTE EN ELEKTRICITEIT

We zien steeds vaker dat zekerheden die er altijd zijn geweest minder vanzelfsprekend worden. Zo zijn er grote vraagstukken over de overbelasting van het elektriciteitsnet, bedrijven kunnen niet uitbreiden en woonwijken hebben de uitdaging om tijdig aangesloten te worden.

Het warmtenet is ook zeker een belangrijk dossier binnen onze stad. De transitie naar warmtebronnen zoals de ARN vragen om zekerheid van de betaalbaarheid van deze vorm van warmte.

En ook het watergebruik staat steeds meer onder druk. Landelijk volgen er oproepen bij hete zomers om niet de tuin te sproeien of het opblaaszwembad te vullen. Kortom, meerdere uitdagingen welke het gevolg zijn van de verandering van ons klimaat. We zien een taak van de gemeente om een visie op de toekomst te ontwikkelen en voorbereid te zijn.

11.1 Water voor de stad

- 11.1.1 Bij de herinrichting van straten, wijken en pleinen **zorgen we voor infiltratievoorzieningen**. Denk hierbij aan wadi's of afvoer van hemelwater met een toekomstbestendig karakter. Maar er kan ook worden gedacht aan **waterdoorlatende parkeerplaatsen en stoepen**.
- 11.1.2 We ontwikkelen een **lokale watervoorzieningsstrategie**. Hierbij brengen we de risico's voor drinkwaterlevering in kaart, samen met Vitens en omliggende gemeenten. Onderdeel van deze strategie is een analyse op wijkniveau.
- 11.1.3 Bij grote bedrijfsvergunningen **verplichten we waterhergebruik**.
- 11.1.4 We helpen bewoners, als gemeente, actief bij te hoge grondwaterstanden. **Bij overlast zorgen we voor beleidsmaatregelen die ertoe leiden dat de overlast wordt weggenomen**. Bij kritische gevallen kiezen we ervoor als gemeente bewoners **financieel te ondersteunen**. We zorgen bij plekken met wateroverlast voor goede afwatering en prioriteren goede afwatering boven infiltratie.
- 11.1.5 **We zorgen voor de opslag van drinkwater voor inwoners van de stad**. In het geval van droogte of bij vervuiling van het leidingwater zorgen we voor distributie van drinkwater door de stad heen.

11.2 Warmte voor de stad

- 11.2.1 Aansluiting van wijken op het warmtenet **moet zoveel mogelijk kostenneutraal plaatsvinden**. Wanneer bewoners gemotiveerd moeten worden om over te stappen op een andere warmtebron, mag het niet zo zijn dat dit gepaard gaat met grote financiële onzekerheid. Bijvoorbeeld door warmtenetwerk beperkt te privatiseren, waarbij de gebruikers overgeleverd raken aan één marktpartij. **We stellen een maximaal bedrag vast voor de aansluitkosten**.
- 11.2.2 **We richten een wijkwarmtefonds op**. Hierin nemen we een financiële buffer op voor de huishoudens die worden aangesloten op het warmtefonds. Bij dreigende energiearmoede wordt het wijkwarmtefonds benut om garant te staan voor inwoners die de rekeningen niet kunnen betalen.
- 11.2.3 **We maken afspraken op regionaal en nationaal niveau over de verdeling van warmtebronnen**. Op dit moment kent Nijmegen een grote afhankelijkheid van de ARN als warmtebron.

- 11.2.4 Gebouwen die zijn aangesloten op **blokverwarming**, en daarbij onzekerheid en hoge energierekeningen ervaren, geven we prioriteit. **We gaan in gesprek met de beheerders en zetten in op beleid dat onzekerheid wegneemt.**

11.3 Elektriciteit voor de stad

- 11.3.1 **We ontwikkelen een actieve samenwerking tussen net beheerders en de gemeente om netcongestie tegen te gaan.** Hierbij nemen we de netbeheerders tijdig mee in de (uitbreidingsplannen) voor de stad.
- 11.3.2 **We zorgen voor een lokaal netwerk aan oplaadpunten (batterijen) om energie op te slaan.** Dit stimuleren we bijvoorbeeld bij grote bedrijven. Zo kunnen we op piekmomenten het net ontlasten.
- 11.3.3 **We informeren bewoners actief over verduurzamingsmaatregelen** en de meest gunstige en efficiënte momenten om elektriciteit te verbruiken.
- 11.3.4 **We onderzoeken de mogelijkheid voor tijdelijke energiehubs** tegen netcongestie. Dit zijn clusters waar het opwekken en het opslaan van energie wordt gecombineerd.
- 11.3.5 **We stimuleren elektrisch rijden.** In overleg met belangrijke partners stellen we een strategisch plan op voor het netwerk van laadpalen en parkeerplaatsen in de stad.

12. **ZORG EN GEZONDHEID**

GOED GEREgeld

Het zorglandschap in Nederland is drastisch aan het veranderen. Door vergrijzing, personeelstekort en toenemende kosten komt de zorg steeds vaker voor grote uitdagingen te staan. Steeds meer wordt de gemeente voor moeilijke keuzes gezet. Denk hierbij aan het maximeren van het budget op WMO. Maar ook veranderingen in Jeugdzorg en de geestelijke gezondheidszorg. In de toekomst kan je als Nijmegenaar steeds minder een beroep doen op de gemeente.

Maar we moeten ervoor zorgen dat de belangrijkste zorg gewoon goed blijft en ook gefaciliteerd kan blijven worden. Om dat mogelijk te maken hebben we in deel 1 van dit verkiezingsprogramma al stil gestaan bij het beroep dat er op de samenleving zal moeten worden gedaan. Daarbij hebben we de rol van de gemeente geformuleerd.

In dit hoofdstuk kijken we nog naar de resterende domeinen die ondanks alle veranderingen wel de verantwoordelijkheid van de gemeente blijven. Zo initieerden we in 2025 het opstarten van de Baby Groente Tas. Waarbij gezonde groenten beschikbaar worden gesteld aan gezinnen met jonge kinderen, zodat kinderen op jonge leeftijd leren om groenten te eten.

12.1 Zorg in de stad

- 12.1.1 We hebben in Nijmegen een tekort aan huisartsen en vestigingsplaatsen voor huisartsen. **We maken het aantrekkelijk om je als huisarts in Nijmegen te vestigen** door nieuwe huisvesting te realiseren. Ook maken we het mogelijk om daarvoor aantrekkelijk te lenen.
- 12.1.2 **De eenzaamheid en prestatiedruk onder jongeren** is ongekend hoog. Dit leidt ook tot een hoog beroep op de geestelijke gezondheidszorg. We willen via de gemeente en de dienstverleners initiatieven organiseren die jongeren echt ondersteunen bij hun problematiek, waarbij de geestelijke gezondheidszorg ook direct ontlast wordt. Dit kan bijvoorbeeld middels groepsessies en groepsactiviteiten.
- 12.1.3 De samenwerking tussen de WMO en mantelzorgers kan worden verbeterd. **We lichten WMO consulenten voor over de mantelzorgvoorzieningen.** We brengen WMO consulenten en Mantelzorgconsulenten in goed contact met elkaar. Zo kan er bij schrijnende situaties snel geschakeld worden. We versterken de positie van de onafhankelijk clientondersteuner binnen het WMO domein.
- 12.1.4 We vergroten het kennisniveau over **'respijtzorg'** bij WMO consulenten.
- 12.1.5 We stappen over naar een waardering van 'zorgdienstverlening' naar **kwalitatieve doelen**. We meten dus niet alleen op wachttijden en de omloopsnelheid van aanvragen, maar we beoordelen werkelijke casuïstiek op impact.
- 12.1.6 **Schrijnende gevallen** waarbij zorgaanvragen, armoede en andere problematiek bij elkaar komen **geven we voorrang** in de behandeling van de aanvragen.
- 12.1.7 We vergroten de rol van vrijwilligers en medewerkers van Bindkracht10 die betrokken zijn bij jeugdzorgproblematiek bij gezinnen. **Invulling van taken die nu bij Jeugdzorg zijn belegd leggen we**, waar mogelijk, neer **bij de professionals** van Bindkracht10.
- 12.1.8 We zijn tegen het voortbestaan van de **tippelzone**. Met een liefdevolle en menswaardige zorgaanpak helpen we de vrouwen uit de tippelzone aan nieuwe kansen. **Daarmee sluiten we uiteindelijk de tippelzone.**
- 12.1.9 **We breiden de buurtteams voor jeugd en volwassen uit**, zodat iedere Nijmegenaar verzekerd is van zorg dichtbij huis.
- 12.1.10 We ontwikkelen beleid op **het uitbannen van drugsgebruik en vaperen bij kinderen.**

12.2 Het Welzijn van inwoners

- 12.2.1 **Wij geloven dat investeren in het welzijn van Nijmegenaren op de lange termijn financieel voordeel oplevert.** Op dit moment belandt dat financiële voordeel bij verzekeraars, terwijl de kosten voor het verhogen van het welzijn hoofdzakelijk bij overheid en gemeenten liggen. We sluiten ons aan bij gesprekken tussen overheid en verzekeraars, om verzekeraars mee te laten investeren in het welzijn van gemeenten.
- 12.2.2 **Voorstellen die bijdragen aan het verhogen van het welzijnsniveau in de stad ondersteunen we.** Zo initieerden we in 2025 de **Baby Groente Tas** als pilot om gezond eten op jonge leeftijd te stimuleren. **We verhogen het budget voor zorgpreventie en breiden de Baby Groente Tas uit na een succesvolle test bij 100 gezinnen.**
- 12.2.3 **We faciliteren wijkraden om met voorstellen te komen** voor het verhogen van het welzijn in hun wijk. **Hiervoor stellen we budget beschikbaar.**
- 12.2.4 We doen voorstellen om de **leefomgeving aan te passen**, zoals door **vergroening** van locaties in de stad. We geloven dat deze aanpassingen bijdragen aan het welzijn van inwoners van de stad. (meer hierover in het hoofdstuk Duurzaamheid, Natuur en Dierenwelzijn)
- 12.2.5 Via hulporganisaties in de stad distribueren we **gratis groente en fruit**, juist in de wijken waar dat het meest nodig is. We zorgen ervoor dat gratis groente en fruit beschikbaar wordt gesteld voor **scholen** waar de prioriteit daarvoor hoog is.
- 12.2.6 Wij zien de bibliotheek als basisvoorziening. **Iedere Nijmegenaar moet wat ons betreft gratis gebruik kunnen maken van de bibliotheek.** Dit stimuleert en bevordert het lezen en het gebruik van taal. De taalvaardigheid van de jeugd, jongeren, maar ook van mensen die niet in Nederland zijn geboren, wordt hiermee vergroot.
- 12.2.7 We faciliteren voldoende **ontmoetingsplaatsen** voor inwoners. Zo kan er ontmoeting plaats blijven vinden en leveren we een bijdrage aan het voorkomen van **eenzaamheid**.
- 12.2.8 We blijven gaan **dementievriendelijke gemeente**. Naar aanleiding van het motie van onder andere het CDA wordt hier vanuit de gemeente aan gewerkt. We blijven de voortgang nauw volgen en vullen aan waar we mogelijkheden zien om het idee te versterken.
- 12.2.9 **We maken ons hard voor toegankelijkheid en diversiteit.** Hiervoor moet aandacht zijn bij elk beleidsstuk vanuit de gemeente. Het bewust of onbewust discrimineren op diversiteit of lichamelijke beperking is voor ons onacceptabel.
- 12.2.10 **Toegankelijkheid is een basisvoorwaarde** voor inrichting van de publieke ruimte. We voeren geen discussie over wat toegankelijkheid mag kosten.

13 **ECONOMIE EN** **VESTIGINGSKLIMAAT**

Onze stad wordt gekenmerkt door mooie sectoren zoals sectoren rondom gezondheid (health) en hoogwaardige technologie, zoals de chiptechsector. In deel 1 van het verkiezingsprogramma hebben we al stilgestaan bij de rol van de lokale ondernemer. Daarom zullen we ons in dit hoofdstuk verder focussen op het vestigingsklimaat, start-ups, het middenbedrijf en de grote sectoren in de stad.

Voor het CDA is een toekomstbestendige economie cruciaal. Op landelijk niveau vraagt dit om strategische keuzes voor sectoren die we willen behouden en laten groeien. Op lokaal niveau zien we dat we met de sectoren in Nijmegen die strategische bedrijven binnen onze gemeentegrenzen hebben. Daarom zetten we ook volledig in op het aantrekkelijke klimaat voor deze bedrijven.

13.1 Vestigingsklimaat en ondernemen

- 13.1.1 **Het stijgen van de OZB op niet woningen** (bedrijfspanden) **roepen we een halt toe.**
- 13.1.2 **We leggen de gemeente op contracten van lange duur aan te gaan met Nijmeegse ondernemers,** we waarderen een binding met de stad extra in aanbestedingsprocedures. De gemeente moet vaker vaste afnemer van startende ondernemers worden.
- 13.1.3 **We zorgen ervoor dat er meer panden beschikbaar komen voor het MKB.** Dit doen we **door de regels voor bedrijfspanden te versoepelen** zodat meer panden in aanmerking kunnen komen voor een bedrijfsfunctie.
- 13.1.4 Om werkloosheid aan te pakken zetten we in op **omscholing naar veelgevraagde functies.** Hier maken we een match tussen het bedrijfsleven, het onderwijs en de inwoners die naar een baan zoeken. Werkloosheid moet een integraal onderdeel worden van het gemeentelijk economisch beleid. We besteden extra aandacht op de groep 50-plussers en focussen ons met name op praktisch geschoold werk.
- 13.1.5 Als gemeente nemen we een passende rol aan binnen het economisch domein. We verbinden partners aan elkaar en jagen verandering aan. **Het budget uit het programma economie besteden we strikt doelmatig.** We vragen een bijdrage van bedrijven die profiteren van het gemeentelijk beleid of de city marketing.
- 13.1.6 **We versterken de regionale positie van 'the Economic Board'.** Hierbij brengen we ondernemer, kennisinstellingen en overheid dicht bij elkaar en positioneren we de rol van de ondernemer steviger.

13.2 De High Tech industrie

- 13.2.1 We **investeren structureel in de ontwikkeling van de chiptechsector.** Daarom stellen we structureel geld beschikbaar voor een significante ontwikkeling van de chiptechsector.
- 13.2.2 De Noviotech Campus moet een 'place to be' worden. Met de ontwikkeling van Winkelsteeg ligt hier een grote kans. **We investeren in de ruimte van en rondom de Noviotech campus** om deze zo in te richten dat verblijf wordt aangemoedigd. Dit doen we door meer groen toe te voegen en kleinschalige horeca te faciliteren.
- 13.2.3 **We zoeken directe aansluiting met de onderwijsinstellingen in onze stad.** We onderzoeken hoe bijvoorbeeld het ROC, de HAN, en de RU zich met opleidingen kunnen vestigen op de Noviotech campus en moedigen dit direct aan.
- 13.2.4 **Samen met het ROC zoeken we naar aansluiting tussen de bedrijven en het opleidingsprogramma.** Op die manier zorgen we voor voldoende praktisch geschoolde medewerkers voor de toekomst van deze bedrijven.

14 EEN SCHONE STAD, NETJES VOOR IEDEREEN

We houden de gehele stad graag schoon. Op dit moment wordt in het centrum overlast door vervuiling, onder andere door overlast gevende bezoekers. Waar hinder wordt ervaren intensiveren we de schoonmaak van onze stad. Daarnaast blijven we de samenleving aanmoedigen hetzelfde te doen: de stad netjes houden en soms ook meehelpen om iets op te ruimen.

Het CDA diende een voorstel mede in om, één keer extra per maand, het vuil op te halen in de wijken waar de meeste overlast wordt ervaren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de overlast door het dumpen van huisvuil.

Het groen onderhouden we op een nette manier. We hanteren een maaibeleid op maat, waarin ruimte is voor biodiversiteit maar ook op het voorkomen van hinder. Ook tijdens de winterse perioden, wanneer het fors sneeuwt, houden we gevaarlijke straten veilig. Zo zorgden wij al voor een steunpunt voor ouderen en mensen die slecht ter been zijn. Zij kunnen via dit steunpunt een beroep doen op het vrijmaken van stoepen en huizen, bij bijvoorbeeld hevige sneeuwval.

Ter voorbereiding op een circulaire samenleving kiezen we voor een eigen, verstandige, koers op het afvalbeheer in Nijmegen. We richten het systeem zo in dat scheiden wordt gestimuleerd en er wordt gehandhaafd op moedwillig misbruik van afvalzakken en containers.

14.1 Nog schoner, nog veiliger

- 14.1.1 Ondernemers in het stadscentrum komen we tegemoet. **We intensiveren het schoonmaakprogramma** van de DAR **in het stadscentrum** en plekken rondom het centrum waar veel overlast wordt ervaren. Zo zorgen we ervoor dat ook het stadscentrum een nette plaats blijft. Zo helpen we ondernemers en bewoners van het stadscentrum.
- 14.1.2 Op veel plekken **in het centrum zorgen we voor plaatsen waar statiegeldflessen kunnen worden achtergelaten**. Denk hierbij aan statiegeldringen rondom afvalbakken en **statiegeldbakken**: een kleine paal waarin je een flesje of blikje stopt en deze er aan de onderkant uit kunnen worden gehaald. Door er voldoende te plaatsen hoeft statiegeld niet weggegooid te worden bij het afval. Inwoners op zoek naar statiegeldflessen kunnen op deze manier aan hun statiegeld komen, zonder in afvalbakken te moeten zoeken.
- 14.1.3 **Een maaibeleid is maatwerk** en vindt plaats in overleg met bewoners. Maaibeleid mag geen excuus zijn voor het verwaarlozen van trottoirs, parken en speeltuinen. Samen met bewoners benoemen we wel gerichte plekken waar extra ruimte wordt gegeven aan de biodiversiteit.
- 14.1.4 **Alle gevaarlijke straten worden weer gestrooid**. De gemeente neemt de eigen verantwoordelijkheid voor het strooien van de woonstraten, zodat alle Nijmegenaren veilig de deur uit kunnen.
- 14.1.5 **We voorzien afvalbakken van een QR-code**. Via deze code kan snel melding worden gedaan van volle afvalbakken.

14.2 Vernieuwd afvalbeleid

- 14.2.1 **We nemen afscheid van de restafvalzak en gaan volledig over op ondergrondse containers met paslezers.** Betaald vanuit de afvalstoffenheffing krijgen inwoners een vrij aantal stortingen op de DAR pas. **We houden in het beleid rekening met inwoners die de afvalzak niet naar de ondergrondse container kunnen dragen.**
- 14.2.2 **We gaan volledig over op containers voor papier, plastic en groen.** Oude containers worden vernieuwd door nieuwe containers met daarin een chipregistratie. Zo kunnen we vervuilde containers terug herleiden naar de vervuiler.
- 14.2.3 **We verhogen het aantal handhavers op vervuiling** en containers met daarin bewust het onjuiste afval.
- 14.2.4 **We omarmen de uitslag van het burgerberaad** over vervuiling op straat. Waar dit programma aanvullingen breiden we de dienstverlening verder uit.
- 14.2.5 **We koppelen de OZB en de Afvalstoffenheffing weer los van elkaar.** Zo krijgt iedereen een eerlijk beeld van wat afval kost. Inwoners die in armoede leven krijgen korting op de afvalstoffenheffing, maar behouden het vrije aantal stortingen.
- 14.2.6 **Met beheerders en woningcorporaties maken we afspraken over het inzamelen van afval bij grote flatgebouwen.**

15 **VERVOER, TOEGANKELIJKHEID EN BEREIKBAARHEID**

Voor een goede bereikbaarheid van Nijmegen is niet alleen de bereikbaarheid per auto, maar ook de kwaliteit van fietsroutes en het openbaar vervoer van belang. Een goed mobiliteitsbeleid geeft aandacht aan al deze vervoersmodaliteiten. Als het gaat om de bereikbaarheid per auto willen we de transferia uitbreiden. Bezoekers van het centrum kunnen in deze transferia parkeren aan de rand van de stad met goede busverbindingen.

Als het gaat om de fiets willen we een 10 minuten stad: voor elke Nijmegenaar moeten noodzakelijke voorzieningen bereikbaar zijn binnen een afstand van 10 minuten per fiets. Elk stadsdeel dient voorzieningen als een supermarkt of buurtwinkel, een sportclub of een café op 10 minuten fietsafstand te hebben.

Daarnaast gaat bereikbaarheid ook over inclusiviteit en is de toegankelijkheid van met name het openbaar vervoer hiervoor heel belangrijk. In het bijzonder voor ouderen en andere kwetsbare doelgroepen is het behouden van het fijnmazige busnetwerk met vanuit iedere wijk een bushalte op loopafstand essentieel om mee te kunnen blijven doen aan de samenleving.

Tot slot willen wij de stad meer betrekken bij het opstellen van het mobiliteitsbeleid dan nu het geval is. Op deze manier ontstaat er ook meer ruimte voor maatwerkoplossingen. Mobiliteitsbeleid moet niet top down vanuit het gemeentebestuur gemaakt worden. Juist omdat bewoners van een wijk het beste weten wat voor hun wijk nodig is, willen wij veel meer dan nu het geval is bewoners aan de voorkant betrekken bij het nemen van verkeersbesluiten.

15.1 Randvoorwaarden op orde

- 15.1.1 We zetten in op een **10 minuten stad**: elk stadsdeel dient voorzieningen als een supermarkt of buurtwinkel, een sportclub of een café op 10 minuten fietsafstand te hebben.
- 15.1.2 We zorgen voor **snellere fietsverbindingen** tussen wijken en stadsdelen.
- 15.1.3 We willen culturele voorzieningen, sportvoorzieningen en horecavoorzieningen, **meer gaan spreiden** over de hele stad. Wij kijken hierbij dus niet alleen naar het centrum maar ook naar de mogelijkheden om deze functies in wijken als Nijmegen Noord, Dukenburg en Lindenholt toe te voegen.
- 15.1.4 Het huidige gemeentebestuur is erop gericht het autoverkeer zo veel mogelijk te verminderen. **Voor ons staat hierbij centraal dat de randvoorwaarden op orde moeten zijn.** Dit betekent dat het openbaar vervoer een deugdelijk alternatief moet vormen. Hiervoor moet de gemeente zich richting de provincie inzetten.
- 15.1.5 Naast het OV kunnen **deelauto's** een oplossing bieden voor die gevallen dat een auto noodzakelijk is. We willen door middel van voorlichting en het beschikbaar stellen van parkeerplaatsen (zoveel mogelijk onderkelderd) voor deze deelauto's het gebruik hiervan bevorderen.
- 15.1.6 Daarnaast willen we de **transferia uitbreiden**. Bezoekers van het centrum kunnen in deze transferia parkeren aan de rand van de stad met goede busverbindingen. Door het verstrekken van een gratis OV-kaartje bij een parkeerkaart zorgen we voor een goede concurrentie met de auto.
- 15.1.7 We maken **het centrum bereikbaar door de bussen vanuit de wijk vaker naar het centrum te laten rijden.**
- 15.1.8 Om de bereikbaarheid per fiets te verbeteren willen we **het aantal fietsenstallingen vergroten**, zodat fietsen veilig weggezet kunnen worden. Daarnaast willen we ook **meer investeren in regionale snelfietsroutes.**
- 15.1.9 We willen het fijnmazige OV-netwerk behouden. Voor de zelfredzaamheid van bewoners is het randvoorwaardelijk dat het openbaar vervoer op orde is en toegankelijk is voor wijkbewoners. We willen **een lobby van de gemeente richting de provincie** om niet alleen het Hoogwaardig Openbaar Vervoer, maar **ook het fijnmazige busnetwerk te behouden.**
- 15.1.10 We zetten ons in voor het behoud van **voldoende invalideparkeerplaatsen in het centrum.** Daarnaast zorgen we ervoor dat het makkelijker wordt om te parkeren met een gehandicaptenkaart.
- 15.1.11 We willen het centrum bereikbaar houden voor zowel professionele zorgverleners als mantelzorgers. **We verstrekken meer en makkelijker parkeervergunningen voor deze doelgroepen.**

- 15.1.12 We zorgen dat de doorstroming van onze wegen op orde komt **door groene golven te creëren**. Met name de S100 moet goed kunnen blijven functioneren als centrale route. Het CDA realiseert daarom voor auto's over de hele lengte van de S100 een groene golf. Hiermee gaan we het sluipverkeer door wijken tegen en ontlasten we woonwijken.

15.2 Maatwerkoplossingen in overleg met de wijk

- 15.2.1 **We nemen met bewoners en wijkraden verkeersbesluiten.** We geven Nijmegenaren daadwerkelijk de kans om inspraak te leveren en om op tijd bezwaar aan te tekenen. Ook zien we erop toe dat participatieregels consequent worden toegepast.
- 15.2.2 We willen betaald parkeren in een wijk alleen invoeren **na een deugdelijk inspraak-en participatieproces** met buurtbewoners, ondernemers én verenigingen. We willen dan ook verder kijken dan alleen de invoering van betaald parkeren als oplossing voor parkeeroverlast. Wij willen ook kijken naar **alternatieven als een eerste uur gratis parkeren of een blauwe zone**. Door actief in overleg te treden met bewoners en ondernemers kan er meer naar dit soort maatwerkoplossingen worden gezocht, hetgeen uiteindelijk leidt tot meer draagvlak en een effectievere aanpak van parkeeroverlast.
- 15.2.3 We willen dat de wijk er goed bij ligt. **Beter onderhoud van straten en stoepen.** Dit verhoogt de leefbaarheid in een wijk of buurt. We zorgen daarom voor vaker onderhoud, ook in wijken die verder van het centrum liggen. Bij onderhoud van woningen door woningcoöperaties wordt meteen de wegkwaliteit en de groenvoorziening van de omgeving meegenomen

16. **DUURZAAMHEID, NATUUR EN DIERENWELZIJN**

We zullen moeten inspelen op de gevolgen van klimaatverandering. Zo kiezen we ervoor om de stad verder te vergroenen door het toevoegen van bomen en parken. Zo ontstaat er meer ruimte voor de natuur, dieren en schaduw om de stad te helpen tijdens hete zomers.

Daarnaast zetten we volledig in op een transitie naar een circulaire economie. Materialen die we gebruiken willen we zoveel mogelijk hergebruiken en we delen de ambitie om uiteindelijk naar een volledig circulaire economie te gaan.

Ook geven we dierenwelzijnsorganisaties een boost. Met extra financiële hulp en hulp bij de huisvesting van de Dierenambulance zorgen we ervoor dat deze organisaties de dieren in en rondom onze stad kunnen blijven helpen.

We zorgden er al voor dat de gemeente verantwoordelijkheid heeft genomen voor het vinden van geschikte locatie voor de dierenambulance.

Ook is op ons initiatief de 'Dierenbuddy' naar Nijmegen gebracht. Deze vrijwilligers zorgen voor de huisdieren, en hun onderhoud, van inwoners die dat niet meer kunnen. Zo kunnen de huisdieren, ondanks bijvoorbeeld het ouder worden, wel bij hun baasje thuis blijven.

16.1 Duurzaamheid en circulariteit

- 16.1.1 **We voeren een strakke agenda om circulariteit te bevorderen.** Via regionale samenwerking zorgen we ervoor dat overheden en ondernemers ook zijn aangesloten en dezelfde ambities overeenkomen.
- 16.1.2 **We ondersteunen ondernemers die een business model van circulariteit** (recycling en reparatie) **najagen.** We koppelen hen aan relevante kennisdragers en organisaties in de regio. Samen met de ondernemers onderzoeken we subsidiemogelijkheden.
- 16.1.3 We gaan **actief op zoek naar regionale, nationale en Europese subsidies** om initiatieven in de stad (incl. ondernemers) te ondersteunen in de transitie op het gebied van energie, maar juist ook naar een circulaire economie.
- 16.1.4 We streven naar **regionalisering van grote kringloopwinkels.**
- 16.1.5 **Circulaire initiatieven zoals Road2Work** brengen we actief onder de aandacht bij ondernemers in de stad.
- 16.1.6 **Repair cafés koppelen we aan de DAR en het ROC.** Zo bundelen we de krachten.
- 16.1.7 **Bij alle nieuwbouw van de gemeente plaatsen we zonnepanelen,** tenzij het dak al een andere functie heeft gekregen. Daken die niet geschikt zijn maken we geschikt voor het plaatsen van zonnepanelen.
- 16.1.8 **We werken mee aan de verduurzaming en isolering van woningen van woningcorporaties.** Hiervoor maken we **prestatieafspraken.**
- 16.1.9 **We zijn voorstander van subsidies en groene leningen voor verduurzaming.** We willen deze financiële ondersteuning voor bewoners op het gebied van duurzaamheid bestendigen en uitbreiden. Op deze manier maken we verduurzaming aantrekkelijk voor particulieren en bedrijven.

16.2 Natuur en Dierenwelzijn

- 16.2.1 **We zijn voor vergroening.** De ambities om het aantal bomen en het aantal vierkante meters natuur te laten groeien kunnen we omarmen. We kiezen hierin voor **de vergroening van wijken en het centrum**. We prioriteren plaatsen met een hoge mate van **hittestress**. Ruimte voor groen moet een vast onderdeel worden bij elk bestemmingsplan en bouwplan.
- 16.2.2 We begrijpen de ambitie om de stad geschikt te maken voor **zero-emissiezones**. **We zoeken de aansluiting bij landelijk beleid.** Waar ondernemers en organisaties vastlopen omdat Nijmegen voorop loopt helpen we deze ondernemers en organisaties financieel.
- 16.2.3 We stellen **extra financiële middelen beschikbaar aan organisaties binnen het domein van dierenwelzijn**.
- 16.2.4 **De Dierenambulance voorzien we van een nieuwe vestigingslocatie.** De gemeente is co-financier van deze locatie. Op deze locatie brengen we graag functies bij elkaar. Zoals een asiel, relevante opleidingen, een honden trimsalon, een dierenarts en een dierenspecialzaak.

17. EEN BETROUWBARE OVERHEID, OPENHEID EN PARTICIPATIE

Een betrouwbare overheid, enkele jaren geleden nog een relevant verkiezingsthema voor de tweede kamer verkiezingen. Maar de noodzaak om hier beleid op te maken is onveranderd gebleven. We zien dat er een grote groep inwoners is die het vertrouwen in de overheid is verloren. Dat is niet per se door toedoen van een gemeente of lokale overheid. We zien het als een gevolg van een dalend vertrouwen in de politiek, toenemende polarisatie en bureaucratie. Natuurlijk zijn er ook inwoners met gegronde verhalen waarin het vertrouwen geschonden is.

Om aan dat vertrouwen te werken gaan we voor een gemeentebestuur waarin wordt erkend dat er een rol ligt voor de gemeente om aan dit vertrouwen te werken. Dit komt tot uiting door het handelen van bestuurders, politici, (beleids-)ambtenaren en dienstverleners van de gemeente.

17.1 De juiste (ver)houding tot de inwoner

- 17.1.1 Op zoveel mogelijk beleidsterreinen werken we aan een gelijkwaardige relatie tussen ambtenaar en inwoner. Door **in te zetten op een cultuur binnen de gemeente waarin het verder helpen van de inwoner voorop staat**. De basis ligt in **vertrouwen, niet in wantrouwen**. Dit is van toepassing bij participatie in het ruimtelijk domein tot en met het aanvragen van hulpmiddelen binnen de WMO.
- 17.1.2 Werken bij een gemeente betekent werken voor een gemeenschap. We vinden het belangrijk dat ambtenaren, raadsleden en burgemeester en wethouders benaderbaar en zichtbaar zijn. **Twee keer per jaar gaan we voor het organiseren van een 'samen stage'** vanuit de gemeente. Medewerkers, politici en bestuurders werken hierbij één dag mee als vrijwilliger in de samenleving van Nijmegen. Bijvoorbeeld als vrijwilliger bij een vereniging, dienstverlener, evenement of in de wijken.
- 17.1.3 Communicatie richting inwoners moet begrijpelijk zijn. In stukken die we specifiek richten tot inwoners kiezen we voor **'B1-Taalgebruik'**.
- 17.1.4 We informeren inwoners over het participatiebeleid binnen de gemeente. Daarin besteden we aandacht aan de verschillen tussen participatie binnen de 'omgevingswet' en participatie op dienstverlening. **We zorgen ervoor dat contactpersonen vanuit de gemeente in staat zijn informatie te verschaffen aan inwoners over de mogelijkheden tot participatie.**
- 17.1.5 We onderzoeken voor welke beleidsterreinen het mogelijk is om **op meerdere locaties in de stad te vergaderen en te werken**. Bijvoorbeeld door vaker beschikbaar te zijn in de wijken zelf. Het welzijn op het werk van de medewerkers van de gemeente wegen we hierin mee.
- 17.1.6 **We stellen, binnen de gemeentelijke organisatie, tijd beschikbaar om de stad in te gaan**. Beleidsambtenaren kunnen meerdere dagen inzetten om de stad fysiek te verkennen.
- 17.1.7 **We zorgen voor een betere vindbaarheid van stukken** vanuit de gemeente en de gemeenteraad en zorgen voor actieve communicatie van besluiten naar wijkraden.
- 17.1.8 We zorgen dat het initiatief **'moderne devotie'** van de woningscorporaties Talis, Portaal, Woonwaarts en de zorginstellingen Pro Persona, IrisZorg, RIBW Nijmegen Rivierenland en Driestroom breder wordt omarmd binnen de gemeentelijke samenwerking. Ook op andere beleidsterreinen introduceren we dit initiatief. Hiermee leggen we een diepere verbinding tussen organisaties en zorgen we dat er gewerkt wordt aan de vraag 'Wat is er echt nodig?' in plaats van: 'Is het wel onze taak?'.
- 17.1.9 **We streven naar het verminderen van externe inhuur** door de gemeente en stimuleren aanstelling van medewerkers in vaste dienst.

18. FINANCIËLE VERANTWOORDELIJKHEID

Zowel de jaarlijkse begroting als de meerjarenbegroting dienen sluitend te zijn. We kiezen er niet voor om incidentele tekorten te dekken uit het eigen vermogen. Structurele uitgaven moeten in beginsel door structurele inkomsten worden bekostigd.

Nijmegen scoort gemiddeld zeer hoog in de belastingen in vergelijking tot de rest van Nederland. We kiezen ervoor om zeer spaarzaam om te gaan met het verhogen van belastingen in de stad. We zien liever dat we het landelijk gemiddelde gaan benaderen.

Prioritering

Voor de prioritering van dit programma ligt onze eerste focus op deel 1 van het programma. Politiek gezien willen wij ons focussen op programma's die bijdragen aan het versterken van de samenleving. We willen de stad echt voorbereiden op de transitie in het zorgsysteem waarbij er steeds meer van inwoners zelf zal worden verwacht. Daarnaast bouwen we aan gemeenschappen waarin inwoners voor elkaar klaar kunnen staan. Zo hoeft niet elke tegenslag opgevangen te worden door de lokale overheid maar werken we aan een samenleving met een eigen draagkracht.

Bij financiële tekorten kiezen we ervoor om te snijden in de kosten van de begroting, over de gehele breedte van de begroting. Daarin hanteren we wel onze bovenstaande prioritering. We zijn geen voorstander van prestigieuze projecten die 'nice to have' zijn door bijvoorbeeld koploper op bepaalde fronten te willen zijn. Projecten waarin wordt geïnvesteerd moeten de maatschappij wel echt wat teruggeven.

Daarnaast zullen we altijd kijken naar de 'kerntaken' van de lokale overheid. Op deze punten moet de begroting eerst sluitend zijn. Het resterende bedrag kan verdeeld worden over programma's waarvan kan worden vastgesteld dat het geen 'kerntaak' betreft. Daarbij letten we wel op programma's waarbij de investering op de lange termijn financieel voordeel opleveren, zoals bijvoorbeeld de versterking van de sociale basis.

DANKWOORD

Graag willen we iedereen die heeft bijgedragen aan dit verkiezingsprogramma heel erg bedanken.

Tijdens het proces van het samenstellen van het program wisten wij ons gedragen door het enthousiasme van zo velen om mee te willen denken, van binnen en buiten de partij; gesterkt door inhoudelijke discussies met experts, ervaringsdeskundigen en inhoudelijk betrokkenen; op pad geholpen door inhoudelijk werk van de afgelopen jaren van onze lokale fractie en leden, bijvoorbeeld via de ALV's. Wij willen iedereen heel hartelijk danken! Zonder jullie hadden wij deze keuzes niet kunnen maken.

Een bijzonder woord van dank aan de vele organisaties en personen die we hebben gesproken rondom de totstandkoming van dit programma. Van organisaties die zorg verlenen, wijkraden, betrokken inwoners, leden, ondernemers, mantelzorgexperts, armoedeorganisaties, experts op het gebied van wonen, circulariteit, toegankelijkheid, mobiliteit, participatie en nog zo veel meer.

Ook danken we de commissie en haar ondersteuning, waarbij individuen hard gewerkt hebben aan de totstandkoming van dit uiteindelijke document. In het bijzonder Mats Dijkstra (afgevaardigde bestuur), Walter Hamers, Tijmen Kroes, Gwen Steuten en Jonathan Koelewijn.

